

Odsjek za talijanistiku

TALIJANISTIKA DANAS

Zagrebačka Talijanistika najstarija je i najveća u Republici Hrvatskoj i danas broji dvadeset djelatnika na dvjema katedrama i nekoliko stotina studenata na trogodišnjem prijediplomskom i dvogodišnjem diplomskom studiju. Nudi mogućnost jednopredmetnog i dvopredmetnog studiranja te različitim smjerovima na diplomskom studiju (jezikoslovno-kulturološkom, književno-kulturološkom i nastavničkom) zadovoljava potrebe koje u našem društvu postoje za stručnim prevoditeljima, nastavnicima i poznavateljima talijanskoga jezika, kulture i književnosti. Osim užitim talijanističkim temama na studiju se posebna pozornost posvećuje i komparatističkoj orijentaciji, odnosno hrvatsko-talijanskim književnim, jezičnim i kulturnim dodirima, vezama i interferencijama te autorima podrijetlom iz našega podneblja koji su djelovali unutar talijanske kulture i obratno. Studijski program temelji se na suvremenim znanstvenim spoznajama iz područja koje studij obuhvaća, stalnom praćenju svjetskih nastavnih kretanja, kao i gotovo stoljetnom iskustvu Odsjeka za talijanistiku, koji na Filozofskome fakultetu u Zagrebu samostalno djeluje od 1927. godine.

STUDIJSKI PROGRAM

Premda u Hrvatskoj postoje još četiri studija talijanistike, zagrebački se ističe po tome što jedini u svojem programu nudi filmološke kolegije, terensku nastavu na više kolegija te metodičko obrazovanje koje buduće nastavnike poučava vrednovanju učeničkih kompetencija.

Zagrebački je studij talijanistike danas usporediv s većinom studija talijanistike koji se izvode na fakultetima u Italiji i drugim europskim zemljama. Od reforme uvedene Bolonjskim procesom naovamo utemeljen je na načelima jednosemestralnosti i izbornosti, što studentima omogućuje protočnost u studiranju i pokretljivost unutar istih i srodnih studija (u prvome redu književnosti i jezikoslovlja) na svim hrvatskim i europskim visokim učilištima koja primjenjuju ista načela i imaju usporedive jednopredmetne i dvopredmetne programe.

Na studiju talijanistike studenti stječu visok stupanj usmene i pismene kompetencije iz različitih registara suvremenoga talijanskog jezika. Jezik se uči u malim grupama, multimedijalnim sredstvima i uz individualan pristup svakom studentu, a nastava je interaktivna i utemeljena na suvremenim metodičkim saznanjima. Kroz deset semestara jezičnih vježbi s domaćim i stranim lektorima studenti razvijaju temeljne, a potom i napredne jezične vještine u govoru i pismu, na jezikoslovnim kolegijima svladavaju suvremenu jezikoslovnu aparaturu potrebnu za lingvistički opis talijanskoga jezika, dok na književnim kolegijima usvajaju analitičke, deskriptivne i metodološke pojmove vezane uz talijansku književnost i civilizaciju.

Sveučilišni prvostupnici (*baccalaurei*) talijanskoga jezika i književnosti zapošljavaju se u administrativnim zanimanjima u privatnom i javnom sektoru, dok su magistri talijanskoga jezika i književnosti osposobljeni

za poslove više razine složenosti i zaposlenje pronalaze u široku rasponu od izdavaštva preko turizma do medija i komunikacija, odnosno u svim privatnim i javnim poduzećima i ustanovama u kojima je potrebno poznavanje talijanskoga jezika, književnosti i kulture. U posljednje se vrijeme pokazalo da visoka razina stečenih jezičnih i stručnih kulturoloških znanja uspješno osposobljava magistre talijanistike i za nova tražena zanimanja poput stvaranja medijskih i marketinških sadržaja u digitalnome kontekstu. Naposljetku magistri edukacije talijanskoga jezika i književnosti zapošljavaju se kao učitelji i nastavnici talijanskoga jezika u osnovnim i srednjim školama, ali i na visokoškolskim ustanovama koje imaju potrebu za stručnjacima tog profila. Samostalni prevoditeljski smjer dosadašnjim programom nije predviđen, ali studentima koji se žele usmjeriti prema nekom od vidova prevođenja na diplomskome se studiju nudi niz izbornih kolegija iz opće teorije prevođenja, književnoga te simultanoga i konsekutivnoga prevođenja.

ZNANSTVENOISTRAŽIVAČKI RAD

Osim nastavnoga na Odsjeku za talijanistiku njeguje se i intenzivan znanstvenoistraživački rad, koji će u nastavku teksta biti detaljno kronološki prikazan.

Krajem 1920-ih godina profesor Mirko Deanović zacrtava glavni pravac znanstvenih istraživanja što će ga ubuduće nastaviti njegovi mlađi suradnici: komparativno proučavanje uzajamnih jezičnih, književnih i kulturnih veza između Italije i slavenskoga svijeta, odnosno zemalja tadašnje države, s osobitom pozornošću prema hrvatsko-talijanskim odnosima.

Od samih početaka Odsjeka napor predavača usmjeren je k uključivanju rezultata svojega znanstvenog rada u nastavni proces, što postižu izradom prikladnih i kvalitetnih nastavnih materijala temeljenih na suvremenim znanstvenim spoznajama i vlastitim istraživanjima. Tako Pavao Tekavčić *Historijsku gramatiku talijanskog jezika* izdaje najprije u obliku skripata (1962–1967), ali ju zatim 1972. godine i tiska u Bologni, u nakladi izdavačke kuće Il Mulino, čime nadilazi granice hrvatske talijanistike i stječe međunarodno priznanje za svoj znanstveni doprinos povijesnoj lingvistici.

Članovi Odsjeka pišu brojne znanstvene radove, a često mjesto njihove objave postaje višejezični časopis *Studia Romanica et Anglicana Zagrebiana*, koji je 1956. osnovao i od tada uređivao Mirko Deanović, zajedno s Josipom Torbarinom i Petrom Guberinom. Kroz desetljeća koja su slijedila izmjenjivali su se glavni urednici s drugih odsjeka, dok uredništvo 2002. godine nije preuzela Maslina Ljubičić, koja je na toj funkciji do danas.

Zaslugom uredničkoga pothvata Mate Zorića godine 1989. u nakladi Zavoda za znanost o književnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu počinju izlaziti svesci zbornika *Hrvatsko-talijanski književni odnosi*, u kojemu članovi Odsjeka objavljuju radove na hrvatskome jeziku. Kako je riječ o izdanju koje svjedoči o trajnom istraživačkom usmjerenju Odsjeka, u iduće sveske Zorić uključuje priloge sve većega broja suradnika. Do 2010. godine objavljeno je ukupno deset svezaka: prvih osam pod Zorićevim uredništvom, deveti je uredila Sanja Roić, a deseti Sanja Roić i Snježana Husić.

Slijedom suvremenih europskih tendencija koje potiču rano učenje stranih jezika, u Hrvatskoj se 1990-ih godina talijanski jezik počinje predavati i u dječjim vrtićima, što uz praktične i metodičke predstavlja i nove znanstvene izazove. Nives Sironić-Bonefačić okuplja tim suradnika koji novoj situaciji pristupa interdisciplinarno i istražuje proces učenja i usvajanja talijanskoga jezika u ranoj školskoj dobi. Rezultati njihova rada

objavljaju se u domaćim i stranim publikacijama te zalaganjem autora i praktičnim radom po školama izravno implementiraju u nastavni proces.

Osim proučavanjem književnih i kulturnih veza između Hrvatske i Italije članovi Katedre za talijansku književnost bave se i cijelim nizom drugih znanstvenih tema. Tako proučavaju poetičke i žanrovske modele u talijanskoj književnosti te opisuju preobrazbu tradicije u modernoj i suvremenoj recepciji. Bave se pitanjima subjekta, identiteta i drugotnosti te etikom performativa. Proučavaju odnos verbalnog i vizualnog u književnosti kroz performativnost, recepciju i interpretaciju, a istražuju i književne preobrazbe identiteta.

Članovi Katedre za talijanski jezik proučavaju odnos talijanskoga i hrvatskoga jezika iz sinkronijske i dijakronijske perspektive, i to ponajprije kontaktološki, dijalektološki i leksikološki. Tako se hrvatski i talijanski kontrastiraju na svim jezičnim razinama, a uz dva standardna jezika istraživanja se provode i s posebnim obzirom na pripadajuće dijalekte. Osim kroz teoriju jezika u kontaktu jezični se dodiri i miješanja na području Istre i Dalmacije promatraju interdisciplinarno, s fokusom na tim dvama prostorima kao antropolingvističkim odredištima.

Kroz sva promatrana desetljeća odsječka znanstvena produkcija iznimno je bogata. Samo u posljednjih desetak godina članovi Odsjeka objavili su niz značajnih znanstvenih knjiga: 2011. Maslina Ljubičić, *Posuđenice i lažni parovi. Hrvatski, talijanski i jezično posredovanje* (Zagreb, FF press); Dubravka Dubravec Labaš, *Grazia Deledda e la „piccola avanguardia romana“* (Rim, Carocci); 2012. Ivica Peša Matracki, *Formazione delle parole e formazione delle parole in italiano* (Zagreb, FF press); Morana Čale, *Theoria in fabula. Romani Umberta Eca* (Zagreb, Antibarbarus); Vesna Deželjin, *Elementi alloglotti nella prosa dialogata degli scrittori triestini Carpinteri e Faraguna come riflesso di contatti culturali e linguistici* (Pécs, MTA); 2013. Etami Borjan, *Drugi na filmu. Etnografski film i autohtono filmsko stvaralaštvo* (Zagreb, Hrvatski filmski savez); Katja Radoš-Perković, *Pregovori s izvornikom. O hrvatskim prijevodima Goldonijevih komedija* (Zagreb, Leykam); Sanja Roić s Valneom Delbianco, *Razumjeti drugoga. Kroatističke i talijanističke teme* (Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada); 2015. Vinko Kovačić s Ivanom Boticom i Kristijanom Kuharom, *Knjige posinovljenja, novicijata i zavjetovanja franjevac trećoredaca glagoljaša otoka Krka (1717. – 1914.)* (Zagreb, Staroslavenski institut); 2016. Morana Čale, *O duši i tijelu teksta. Polić Kamov, Krleža, Marinković* (Zagreb, Disput); Smiljka Malinar i suradnici, *Hrvatsko-romansko-germanski rječnik poredbenih frazema* (Zagreb, Knjigra); 2017. Ivica Peša Matracki, *Sintassi dell'italiano contemporaneo* (Zagreb, FF press); Nada Filipin, *Pogled u tekst. Analiza referencijskih odnosa na tekstnoj razini* (Zagreb, ITG); 2018. Tatjana Peruško, *U labirintu teorija. O fantastici i fantastičnom* (Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada); 2021. Katja Radoš-Perković, *Luca Sordo: Memoriae / Dnevnik Luke Sorkočevića (1781–1782)* (Zagreb, HAZU i HMD); Sandra Mardešić s Marijom Lütze-Miculinić, *Talijansko-hrvatski rječnik školskoga jezika. Priručnik za studente i nastavnike talijanskoga jezika* (Zagreb, Hrvatsko filološko društvo); Dubravka Dubravec Labaš, *Vlastiti identitet u tuđim očima* (Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada); 2023. Tatjana Peruško, *Geometrie ambigue. La narrativa di Antonio Tabucchi* (Rim, Aracne).

ORGANIZACIJA MEĐUNARODNIH ZNANSTVENIH SKUPOVA

Odsjek za talijanistiku ističe se svojom organizacijskom djelatnošću, koja je rezultirala održavanjem čak dvanaest značajnih međunarodnih znanstvenih skupova, te uredničkom djelatnošću, unutar koje je priređeno i objavljeno deset zbornika radova sa spomenutih skupova, a jedanaesti je u pripremi.

Plakat međunarodnoga znanstvenog skupa *Il doppio nella lingua e nella letteratura italiana*, Dubrovnik, 2004.

U studenome 2007. Odsjek je organizirao znanstveni skup u spomen na Franu Čalu, a dvije godine poslije i znanstveni skup posvećen stotoj obljetnici rođenja Josipa Jerneja, *Međunarodni znanstveni skup u spomen na prof. dr. Josipa Jerneja (1909. – 2005.)*. Svi navedeni skupovi bili su popraćeni objavom zbornika izabranih radova izloženih na skupu.

U jesen 2010. Odsjek u suradnji s Talijanskim institutom za kulturu u Zagrebu organizira skup kojim obilježava Tjedan talijanskoga jezika u svijetu, manifestaciju koja promiče talijanski jezik kao važan dio svjetske klasične i suvremene kulture. Povodom devedesete godišnjice rođenja Žarka Muljačića Odsjek je u Zagrebu 2012. godine organizirao još jedan znanstveni skup, *U spomen na prof. dr. Žarka Muljačića (1922. – 2009.)*, a zbornik izabranih radova sa skupa objavljen je 2014. godine.

Međunarodnim znanstvenim skupom *Romanistika 100* u suorganizaciji Odsjeka za talijanistiku i Odsjeka za romanistiku u Zagrebu je 2019. obilježena stogodišnjica studiranja romanskih jezika na Filozofskome fakultetu. Naposljetku Tatjana Peruško, Etami Borjan i Katja Radoš-Perković organizirale su u lipnju

Sa sviješću da su znanstveni skupovi važna mjesta susreta znanstvenika, žive stručne diskusije i plodonosne razmjene ideja tu djelatnost na Odsjeku pokreće profesor Frano Čale i prvi organizira dva važna međunarodna znanstvena skupa: *Petrarca i petrarkizam u slavenskim zemljama* (Dubrovnik, 1974) te *Dante i slavenski svijet* (Dubrovnik, 1981), oba popraćena objavom zbornika radova.

Iva Grgić, uz ravnatelja Talijanskog instituta za kulturu u Zagrebu Grytzka Mascionija i Zlatku Ružić, 1994. organizira Međunarodni skup *Sulla traduzione letteraria italiano-croata e croato-italiana / O hrvatsko-talijanskom i talijansko-hrvatskom književnom prevođenju*, te sa Zlatkom Ružić i Moranom Čale uređuje zbornik radova toga skupa. U svibnju 1997. godine, prvi put samostalno u povijesti Odsjeka, Sanja Roić, Mladen Machiedo i Nives Sironić-Bonefačić organiziraju međunarodni znanstveni komparatistički talijanističko-kroatistički skup koji obilježava sedamdesetu obljetnicu života i rada profesora Mate Zorića, a 1999. izlazi i zbornik radova s tog skupa.

Godine 2002. Odsjek u Zagrebu organizira međunarodni znanstveni skup *I mari di Niccolò Tommaseo e altri mari*, a dvije godine poslije u Dubrovniku i veliki međunarodni talijanistički skup *Il doppio nella lingua e nella letteratura italiana*, za čiju je organizaciju i uspjeh zaslužna ponajprije tadašnja pročelnica Morana Čale.

2023. u Zagrebu skup *Giornata di studio in onore di Sanja Roić* povodom sedamdesetoga rođendana spomenute profesorice.

POPULARIZACIJA ZNANOSTI, DISEMINACIJA ZNANSTVENIH REZULTATA I MEĐUNARODNA SURADNJA

Svojim društvenim i kulturnim radom članovi Odsjeka pokreću brojne inicijative koje izlaze izvan fakultetskih okvira. Smiljka Malinar 1991. u Zagrebu osniva ogranak Društva Dante Alighieri, koje priređuje predavanja i javnosti otvorene tečajeve talijanskog jezika. Istodobno se u Zagrebu osniva i Hrvatsko-talijansko društvo, a prvim mu je predsjednikom bio Mladen Machiedo. Morana Čale i Iva Grgić, a potom i Ana Badurina pridonose suradnji Odsjeka s Talijanskim kulturnim institutom u Zagrebu i s Društvom hrvatskih književnih prevodilaca, kojega su članice.

Na Odsjeku se sustavno radi na popularizaciji znanosti njegovanjem i promicanjem talijanskoga jezika i kulture, pa tako Tatjana Peruško od 1998. sudjeluje u predstavljanju suvremenih talijanskih književnika u Hrvatskoj kao članica organizacijskog odbora Festivala europske kratke priče, prevoditeljica i selektorica radova za festivalski program, a na istom je festivalu surađivala i Snježana Husić.

Osim na izradi novoga reformskog programa članovi Odsjeka sudjeluju i u fakultativnim, izvankurikularnim oblicima nastave poput ljetnih škola književnoga prevođenja (Rab, 2005) i tematskih radionica stručnoga prevođenja (Rab, 2006–2008). Od 2016. do danas članice Katedre za talijansku književnost redovito surađuju kao predavačice i mentorice u talijanističkome dijelu projekta *Translab*, godišnjem nizu od deset radionica o književnom prevođenju u organizaciji Društva hrvatskih književnih prevodilaca i Talijanskoga instituta za kulturu u Zagrebu. Voditeljica talijanističkih radionica od početka projekta do kraja 2022. godine bila je Ana Badurina, nakon čega je vođenje preuzela Snježana Husić.

U sklopu proslave 700. obljetnice Danteove smrti u proljeće 2021. godine u organizaciji Talijanskog instituta za kulturu, Društva Dante Alighieri i Odsjeka za talijanistiku Morana Čale i Katja Radoš-Perković osmislile su program javnih predavanja talijanskih i hrvatskih talijanista *Dante 700*, koji se zbog epidemiološke situacije održao *online*.

Etami Borjan surađivala je s Motovunskim filmskim festivalom kao selektorica programa talijanskoga filma 2016. godine, s Dokukinom Zagreb kao selektorica talijanskih dokumentarnih filmova te s europskim i azijskim filmskim festivalima u svojstvu selektorice i članice žirija.

Članovi Odsjeka organizirali su brojne javne tribine i sudjelovali na njima, sudjelovali su na predstavljanjima knjiga, književnim manifestacijama, festivalima i kulturnim događanjima, okruglim stolovima i stručnim skupovima za usavršavanje nastavnika i učitelja talijanskoga jezika. Također su tijekom godina gostovali kao predavači i stipendisti na veliku broju međunarodnih znanstvenih i stručnih skupova te na mnogim uglednim sveučilištima poput Sveučilišta u Bologni, Rimu, Torinu, Padovi, Veneciji, Firenci, Trstu, Udinama, Sieni, Perugii, Grazu, Konstanzu, Parizu, Londonu, Los Angelesu, Princetonu, Philadelphiji, Delhiju i drugdje. U posljednjim desetljećima Odsjek razvija uspješnu razmjenu studenata i profesora preko ugovora o suradnji Erasmus+ te programa mobilnosti mreže CEEPUS sa sveučilištima u Italiji, Sloveniji, Poljskoj, Sjevernoj Makedoniji, Rumunjskoj, Srbiji, Austriji i Njemačkoj. Tijekom posljednjih petnaestak godina na Odsjeku su gostovali ugledni talijanski znanstvenici Giulio Ferroni, Remo Ceserani, Anna Dolfi, Sergia Adamo, Gaetano Berruto, Pietro Trifone, Maurizio Dardano, Lidia Costamagna, Maria Lo Duca, Sabrina Marchetti, Nicola Guerra, Ilde Consoles, kao i pisci Dacia Maraini, Tiziano Scarpa, Aldo Nove i drugi.

Mladen Machiedo prima nagradu Premio Brianza, Milano, 2003.

NAGRADE I PRIZNANJA

Posebno valja istaknuti da je stručni i znanstveni rad članova Odsjeka prepoznat u zemlji i inozemstvu, o čemu svjedoči niz od preko četrdeset različitih nagrada i priznanja koja su kroz protekla desetljeća članovi obiju katedara dobili u Hrvatskoj i u Italiji. U prvome je redu riječ o nagradama za promicanje talijanske kulture, za ukupan znanstveni rad na području talijanistike, za prevodilaštvo, za životno djelo, kao i o visokim hrvatskim i talijanskim državnim odličjima za zasluge u znanosti i kulturi.

Akademik Mladen Machiedo, *professor emeritus* na Katedri za talijansku književnost, za svoj je književno-kritički, antologičarski, prevodilački i pjesnički rad dobio čak petnaest značajnih nagrada u Italiji te pet u Hrvatskoj, kao i po jedno visoko državno priznanje u objema zemljama – odličje Republike Italije za zasluge u kulturi *Commendatore dell'Ordine della Stella della Solidarietà* 2004. godine te Red Danice Hrvatske s likom Marka Marulića za zasluge u hrvatskoj znanosti i kulturi 1998. godine.

Navedeno su talijansko visoko odličje za zasluge u kulturi dobile i Smiljka Malinar i Sanja Roić 2007. te Morana Čale 2022. godine. Maslina Ljubičić

dobila je 1991. nagradu za promicanje talijanske kulture *Premio Ascarelli*, a profesoru Mati Zoriću Talijanski institut za kulturu u Zagrebu dodijelio je 1995. godine nagradu za ukupan znanstveni rad na području talijanistike.

Iva Grgić, Morana Čale, Tatjana Peruško, Snježana Husić i Ana Badurina dobitnice su više uglednih nagrada za prevodilački rad u područjima esejistike, teorijske literature i beletristike. Godine 2009. Dubravka Dubravec Labaš dobiva nagradu *Premio Grazia Deledda*, a Tatjana Peruško godišnju nagradu Filozofskoga fakulteta za znanstveni rad. Istu nagradu 2017. godine dobiva Ivica Peša Matracki.

Katja Radoš-Perković dobila je 2023. godine godišnju nagradu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti za najviša znanstvena i umjetnička dostignuća u Republici Hrvatskoj.

RAD SA STUDENTIMA

I studenti Odsjeka dobivaju nagrade za svoja znanstvena i izvanfakultetska postignuća: ak. god. 2014/15, 2018/19, 2019/20. i 2022/23. dodijeljene su im Rektorove nagrade u kategorijama individualnog i timskog znanstvenog rada za radove izrađene pod mentorstvima Sandre Mardešić i Nade Filipin, a studentica

Terenska nastava u Padovi u organizaciji profesora Vinka Kovačića, 2022.

talijanistike i taekwondoistica Kristina Tomić dobila je ak. god. 2020/21. Rektorovu nagradu za poseban uspjeh izvan područja studiranja, za plasman na Ljetne olimpijske igre u Tokiju.

Privrženost odabranoj struci studenti talijanistike pokazuju svojim izvannastavnim angažmanom i pokretanjem raznih talijanističkih inicijativa. Tako je 2016. godine pokrenut *Galeotto*, časopis zagrebačkih studenata talijanistike. Prvi broj uredile su studentice Margareta Đorđić, Antonija Radić i Andrea Svilarić. Svi su prilozi na talijanskome jeziku, a uskoro je pokrenuta i mrežna verzija časopisa. Drugi broj *Galeotta* objavljen je 2018. pod uredničkom palicom studenata Davida Antunovića, Laure Borovac, Francesce Sammartino i Borne Treske. Studentske aktivnosti rezultiraju i druženjima na neformalnim talijanističkim večerima, talijanističkim *pub*-kvizovima i programima mentorstva kojim stariji studenti pomažu mlađima.

Najdugovječnija izvankurikularna aktivnost na Odsjeku za talijanistiku nesumnjivo je studentska dramska skupina. Morana Čale (1998) početak bavljenja glumom na Odsjeku smješta u davnu 1947. godinu, a bogat opus skupine naveden je na programskim letcima predstava od 1990. naovamo. Za podatke o dramskim uprizorenjima prije 1990. godine Čale (1998) upućuje na programski letak predstave *Le vicende delle donne inutili*, izvedene prema tekstu Ive Grgić, Majde Pilat i ostalih članova dramske skupine. 1990-ih skupinom pod imenom *La bottega senza nome* ravnala je Iva Grgić; krajem tog desetljeća umjetnički voditelji postaju Ingrid Damiani Einwalter i strani lektor Alessandro Iovinelli, a po njegovom odlasku I. Damiani Einwalter ostaje

jedina voditeljica. Družina mijenja ime u *I teatranti di Zagabria* i kroz godine odigrava brojne predstave u Hrvatskoj i inozemstvu (Italiji, Mađarskoj, Poljskoj, Sloveniji) te sudjeluje na studentskim dramskim festivalima.

POVIJESNI RAZVOJ ODSJEKA

Počeci nastave talijanskoga jezika na visokoškolskoj razini sežu u ak. god. 1890/91, šesnaest godina nakon osnutka zagrebačkoga Filozofskog fakulteta, kada se talijanistika uspostavlja kao šesti studij stranog jezika (Čale 1998). Talijanski jezik znanstveno se proučava i predaje od 1913. godine, kada Petar Skok osniva kolegij historijske gramatike romanskih jezika, među inima i talijanskoga, da bi 1919. preuzeo netom utemeljenu Katedru za romansku filologiju, u okviru koje će predavati i talijansku historijsku gramatiku. Sveučilišni studij talijanskoga jezika i književnosti tako se odvija u zajedništvu s ostalim romanskim jezicima sve do 1927. godine, kada se zalaganjem Mirka Deanovića ustanovljuju talijanski proseminar i talijanistička knjižnica.

Talijanistička se struka od 1940. godine razvija odvojeno od Katedre za romansku filologiju. Tada Mirko Deanović postaje redovitim profesorom i preuzima predstojništvo Katedre za talijanski jezik i književnost. U to se vrijeme talijanski upisuje kao glavni, četverogodišnji studij, odnosno kao drugi, trogodišnji studij u dvopredmetno ustrojenom fakultetskom školovanju. Uz nastavu s profesorima i lektorima studenti još od 1938. godine imaju jezične vježbe i s izvornim govornikom, takozvanim stranim lektorom, što je dobra praksa koja uz povremene kraće prekide traje sve do današnjih dana.

Intenzivnu predavačku djelatnost prati i napor da se studentima osiguraju najnužniji priručnici, pa 1951/52. izlazi hrestomatija *Scrittori italiani* u sedam svezaka, koju su uredili Mirko Deanović, Ivo Frangeš i Josip Jernej. Ista urednička skupina 1952. objavljuje antologiju *La critica letteraria* u dvama svescima. Jernej je ujedno autor *Talijanske gramatike*, kojoj prvi svezak izlazi 1950, a drugi 1954. U to vrijeme Deanović i Jernej pišu i *Hrvatskosrpsko-talijanski rječnik* (1956), a uskoro i *Talijansko-hrvatskosrpski rječnik*, koji uz neke nadopune i danas predstavlja leksikografsku osnovu studija talijanskog jezika.

1950-ih Katedra za talijanski jezik i književnost podijelila se na dvije zasebne katedre, Katedru za talijanski jezik i Katedru za talijansku književnost, koje 1964. izlaze iz sastava Odsjeka za romansku filologiju, čime nastaje Odsjek za talijanski jezik i književnost s dvjema odjelitim katedrama.

Franjo Čale i Mate Zorić objavljuju komentiranu antologiju talijanske književnosti *Classici e moderni della letteratura italiana* (Zagreb, 1962), još jedan didaktički priručnik iz kojega znanja stječu brojne generacije talijanista, a Josip Jernej u suradnji s Moritzom Regulom iz Graza 1965. u Bernu objavljuje *Talijansku deskriptivnu gramatiku*.

Kao odgovor na potrebu da se posebnim oblicima izobrazbe osposobi stručni kadar koji će sve traženiji talijanski jezik predavati u školama 1966. godine uvodi se prvi kolegij metodike nastave talijanskoga jezika, koji vodi Katica Drinković, a nakon nje Edo Dermit. 1980-ih nastavu metodike preuzima Nives Sironić-Bonefačić.

Od ak. god. 1977/78. nadalje na razini Fakulteta ukida se prednost jednomu od dvaju predmeta studija da bi se oba izjednačila po važnosti i po četverogodišnjem trajanju, pa se od tada talijanski jezik i književnost više ne studira po modelu A- i B-predmeta, već prema jedinstvenomu četverogodišnjem programu. Studenti

Profesori Frano Čale, Mate Zorić i Mladen Machiedo, tada lektor, na međunarodnome simpoziju o Giacomu Leopardiju, Recanati, 1972.

mogu birati između dvaju različitih smjerova: nastavničkoga, koji ih priprema za rad u školama, i znanstvenoga, koji ih osposobljava za znanstveno bavljenje talijanističkom filologijom.

Osim znanstvenoga i nastavnoga rada ugledu zagrebačke Talijanistike uvelike pridonosi javna urednička, prevoditeljska i organizacijska djelatnost njezinih profesora kojom se šira i nestručna javnost upoznaje s važnim djelima talijanske književnosti i ljepotama talijanskoga jezika. Posebno se ističu tri značajna izdanja talijanskih klasika: Petrarčin *Kanconijer* (1974, ur. Frano Čale), Danteova *Djela* (1976, ur. Frano Čale i Mate Zorić) i Boccacciova *Djela* (1981, ur. Frano Čale i Mate Zorić).

Krajem 1980-ih i tijekom 1990-ih godina Odsjek se kadrovski pomlađuje i stasa nova generacija predavača. Godine 2000. mijenja ime u Odsjek za talijanistiku, a nadogradnja zgrade Fakulteta omogućava preseljenje s trakta B drugoga kata na novi treći kat, u trakt F, gdje se Odsjek nalazi i danas. U novome se tisućljeću još više razvija znanstvenoistraživačka djelatnost članova Odsjeka, što rezultira velikim brojem objavljenih znanstvenih monografija i članaka, pokrenutih istraživačkih projekata, kao i organizacijom nekoliko važnih međunarodnih znanstvenih talijanističkih simpozija. Osim na domaćima članovi Odsjeka aktivno i zapaženo surađuju i na međunarodnim znanstvenoistraživačkim projektima.

Uvođenje bolonjskoga sustava 2005. godine donosi velike promjene na sveučilištu. Bitno se mijenja način rada u fakultetskoj nastavi, a većim dijelom i nastavni programi. Potaknuta time tadašnja pročelnica Odsjeka Smiljka Malinar 2006. organizira u Zagrebu interkatedarski susret svih odsjeka za talijanistiku u Republici Hrvatskoj, na kojemu su uz domaćina sudjelovali i razmjenjivali iskustva predstavnici odsjeka iz Pule, Zadra i Splita. U izradi novoga studijskog programa sudjeluju svi članovi Odsjeka. Studij se prema bolonjskomu programu korjenito mijenja: umjesto dotadašnje četiri godine studira se po modelu 3+2 (praksa pokazuje da gotovo svi studenti nakon prvostupništva nastavljaju s diplomskim studijem), uvodi se velik broj novih jednosemestralnih kolegija, a diplomski se program temelji na izbornosti. Velik broj članova Odsjeka predložio je i pokrenuo nove izborne kolegije iz vlastita područja ekspertize, čime je studijski program znatno obogaćen. Etami Borjan osmišljava i izvodi niz izbornih kolegija iz područja talijanske filmologije, u čemu je zagrebačka Talijanistika jedina u Hrvatskoj. Nastavu metodike preuzima viša lektorica Ingrid Damiani Einwalter, koja je u suradnji s koautoricama Nives Sironić-Bonefačić i Mirjanom Marković Marinković objavila niz osnovnoškolskih i srednjoškolskih udžbenika talijanskoga jezika *Vieni con me* i *Stiamo insieme*. Studijski program nastavnickoga smjera poboljšan je 2009. godine uvođenjem novih izbornih kolegija, čime je Odsjek za talijanistiku postao prvi neofilološki odsjek koji je među ostalim uveo kolegij posvećen vrednovanju jezičnih kompetencija na stranome jeziku.

I u posljednjih desetak godina nastavlja se rad članova Odsjeka na poboljšanju kvalitete nastave. Ponuda izbornih kolegija nadopunjuje se u skladu sa znanstvenoistraživačkim aktivnostima predavača i potrebama studenata. Iskusne konferencijske prevoditeljice Katja Radoš-Perković i Vanda Maržić-Sabalić pokreću kolegij koji studentima omogućuje obuku iz svih vrsta usmenoga prevodenja, a na nenastavnim smjerovima studija studenti dobivaju mogućnost obavljanja stručne prakse kako bi i prije diplomiranja stekli relevantno radno iskustvo i uvid u potrebe tržišta rada.

TALIJANISTIKA SUTRA

U ak. god. 2024/25. Odsjek za talijanistiku ući će spreman da svojim novoizrađenim, reformiranim studijskim programom primjereno obilježi skorbu stogodišnjicu samostalna administrativnoga postojanja u okviru Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i znanstvenoga bavljenja talijanskim jezikom, književnošću i kulturom. U novome studijskom programu na diplomskoj razini postojat će dva smjera, filološko-kulturološki i nastavnički, te će se uvesti izborni prevoditeljski modul. Takav studijski program jamči tradicionalno visoku kvalitetu studiranja, osigurava izvrsnost budućih talijanističkih kadrova i, pritom ne zanemarujući svu širinu temeljna humanističkog obrazovanja, studentima pruža vještine koje su cijenjene i tražene na tržištu rada.

Morana Čale
Katja Radoš-Perković
Nada Filipin

Napomena. Podatke o razvoju Odsjeka od 1998. do 2016. priredila je Katja Radoš-Perković.

LITERATURA

Čale, M. Odsjek za talijanski jezik i književnost. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 213–220.

Djelatnici Odsjeka za talijanistiku

DJELATNI

BADURINA, Ana (Rijeka, 1978) (2018) 2018. lektorica, 2020. viša lektorica.

BORJAN, Etami (Split, 1979) (2004) 2004. znan. novakinja, 2011. viša asist., 2015. doc., 2022. izv. prof.

ČALE, Morana (Zagreb, 1959) (1987) 1987. lektorica, 1994. asist., 1998. viša asist., 2000. doc., 2003. izv. prof., 2007. red. prof., 2012. red. prof. u trajnom izboru, 2024. prof. emerita.

ČUPIĆ, Anadea (Zagreb, 1963) (1996) 1996. lektorica, 1998. viša lektorica.

DUBRAVEC LABAŠ, Dubravka (Križevci, 1968) (2005) 2003. vanjska suradnica, 2005. viša lektorica.

FILIPIN, Nada (Split, 1981) (2005) 2005. znan. novakinja, 2013. viša asist., 2017. doc., 2022. izv. prof.

GABRIELLI, Francesca Maria (Gorizia, Italija, 1973) (2005) 2005. lektorica, 2008. znan. novakinja, 2015. viša asist., 2019. doc.

GLAVAŠ, Marina (Zagreb, 1972) (2009) 2008. vanjska suradnica, 2009. lektorica, 2013. viša lektorica.

- KLJAKOVIĆ GAŠPIĆ, Ivana (Split, 1981) (2014) 2011. vanjska suradnica, 2014. lektorica, 2020. viša lektorica.
- KOVAČIĆ, Vinko (Split, 1980) (2007) 2007. znan. novak, 2013. viši asist., 2017. doc., 2022. izv. prof.
- LJUBIČIĆ, Maslina (Split, 1955) (1980) 1980. asist., 1990. doc., 2000. izv. prof., 2005. red. prof., 2012. red. prof. u trajnom izboru.
- MACHIEDO, Mladen (Zagreb, 1938) (1961–2006) 1961. lektor, 1970. asist., 1980. doc., 1984. izv. prof., 1985. red. prof., 2011. prof. emeritus.
- MARDEŠIĆ, Sandra (Zagreb, 1977) (2005) 2005. znan. novakinja, 2011. viša asist., 2016. doc., 2021. izv. prof.
- MARTIĆ, David (Zagreb, 1993) (2022) 2022–2023. tajnik Odsjeka za filozofiju, 2023. tajnik Odsjeka za talijanistiku.
- MARŽIĆ-SABALIĆ, Vanda (Rijeka, 1966) (2009) 2009. lektorica, 2013. viša lektorica.
- PERUŠKO, Tatjana (Pula, 1966) (1991) 1991. znan. novakinja, 1998. asist., 2004. doc., 2010. izv. prof., 2019. red. prof.
- PEŠA MATRACKI, Ivica (Zaton, 1961) (2001) 2001. znan. novakinja, 2005. viša asist., 2007. doc., 2012. izv. prof., 2018. red. prof., 2023. red. prof. u trajnom izboru.
- PIEMONTESE, Luigi (San Giovanni Rotondo, Italija, 1961) (2018–2023) 2018. strani lektor.
- RADOŠ-PERKOVIĆ, Katja (Pula, 1973) (2005) 2005. znan. novakinja, 2011. viša asist., 2016. doc., 2021. izv. prof.
- RASPUDIĆ, Nino (Mostar, Bosna i Hercegovina, 1975) (2000) 2000. znan. novak, 2008. viši asist., 2011. doc.
- RUGO, Maria (Feltre, Italija, 1980) (2023) 2023. lektorica.
- SAMMARTINO, Francesca (Larino, Italija, 1994) (2021) 2021. asist.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

- BAČIĆ, Borka (Vrata, Delnice, 1921 – Rijeka, 1995) (1950–1953) 1950. asist.
- BADURINA, Natka (Rijeka, 1967) (1991–1998) 1991. znan. novakinja.
- BANDALO, Višnja (Zagreb, 1977) (2004–2016) 2004. znan. novakinja, 2010. viša asist.
- BARBARIĆ, Marija (Suhopolje, 1948) (1972–2005) 1972. tajnica Odsjeka za talijanistiku.
- BENČIĆ, Doroteja (Opatje Selo, Slovenija, 1927 – Ljubljana, Slovenija, 1989) (1962–1972) 1962. lektorica.
- BOGDANOVIĆ, Elsa (Dubrovnik, 1919 – s. l., s. a.) (1957–1959) 1957. lektorica.
- CERNECCA, Domenico (Bale, 1914 – Pula, 1989) (1954–1978) 1954. lektor, 1961. doc., 1966. izv. prof., 1972. red. prof.
- ČALE, Frano (Trebinje, Bosna i Hercegovina, 1927 – Zagreb, 1993) (1954–1993) 1954. asist., 1961. doc., 1966. izv. prof., 1972. red. prof.
- DAMIANI EINWALTER, Ingrid (Pula, 1948) (1972–2014) 1972. lektorica, 1984. viša lektorica, 2004. predavačica.
- DEANOVIĆ, Mirko (Dubrovnik, 1890 – Zagreb, 1984) (1927–1960) 1930. doc., 1934. izv. prof., 1940. red. prof.
- DERMIT, Edo (Pula, 1921 – Zagreb, 2002) (1957–1980) 1957. lektor, 1972. predavač, 1977. viši predavač.
- DEŽELJIN, Vesna (Zagreb, 1958 – Zagreb, 2021) (1993–2021) 1993. lektorica, 1998. viša lektorica, 2012. nasl. doc.
- DOTA, Franko (Split, 1977) (2004–2009) 2004. znan. novak.
- DRINKOVIĆ, Katica (Vodice, 1901 – Zagreb, 1979) (1960–1972) 1960. lektorica, 1966. predavačica, 1970. viša predavačica.
- FRANGESŠ, Ivo (Trst, Italija, 1920 – Zagreb, 2003) (1946–1956) 1946. asist., 1950. doc., od 1956. na Odsjeku za kroatistiku.

- GARBIN, Darija (Split, 1975) (2004–2005) 2004. znan. novakinja.
- GLAVAŠ CHIEPPA, Suzana (Zagreb, 1959) (2001–2008) 2001. lektorica, 2002. viša lektorica.
- GRGIĆ MAROEVIĆ, Iva (Zagreb, 1963) (1989–2005) 1989. stručna suradnica, 1994. lektorica, 1999. viša lektorica.
- HACE CITRA, Renata (Zagreb, 1958) (2001–2008) 2001. lektorica, 2003. viša lektorica.
- HUSIĆ, Snježana (Zagreb, 1969) (2000–2022) 2000. znan. novakinja, 2008. viša asist., 2011. doc.
- JERNEJ, Josip (Gorica, 1909 – Zagreb, 2005) (1942–1979) 1942. asist., 1946. lektor, 1950. predavač, 1956. doc., 1962. izv. prof., 1969. red. prof.
- JEROLIMOV, Ivana (Zagreb, 1971) (2001–2005) 2001. znan. novakinja.
- JURKO, Nela (Split, 1971) (2003–2006) 2003. znan. novakinja.
- KIŠ KAMENJARIN, Karla (Pula, 1978) (2005–2007) 2005. lektorica, tajnica Odsjeka za talijanistiku.
- KRIŽANIĆ, Alan (Zagreb, 1979) (2008–2012) 2008. znan. novak.
- MALINAR, Smiljka (Zagreb, 1946) (1972–2016) 1971. stručno usavršavanje, 1972. lektorica, 1979. asist., 1990. doc., 1997. izv. prof., 2003. red. prof., 2009. red. prof. u trajnom izboru.
- MESNJAK, Mirta (Sisak, 1963) (2007–2023) 2007. tajnica Odsjeka za talijanistiku.
- MLADINEO, Katja (Pučišća, Brač, 1928 – Zagreb, 2016) (1960–1992) 1960. lektorica, 1973. viša lektorica.
- MULJAČIĆ, Žarko (Split, 1922 – Zagreb, 2009) (1953–1956) 1953. asist.
- POPARIĆ, Bartul (Kaštel Novi, 1865 – Zagreb, 1948) (1911–1927) 1911. lektor.
- ROIĆ, Sanja (Pula, 1953) (1980–2018) 1980. asist., 1990. doc., 1996. izv. prof., 2000. red. prof., 2005. red. prof. u trajnom izboru.
- ROSSI-HACE, Franka (Split, 1934 – Zagreb, 2001) (1979–1999) 1979. lektorica, 1984. viša lektorica.
- SEQUI, Eros (Possagno, Italija, 1912 – Beograd, Srbija, 1995) (1940–1950) 1940. lektor.
- SIRONIĆ-BONEFAČIĆ, Nives (Zagreb, 1941 – Zagreb, 2007) (1979–2003) 1979. lektorica, 1980. viša predavačica, 1987. doc., 1993. izv. prof.
- STEFANINI, Vjekoslav (Split, 1879 – Zagreb, 1962) 1950. lektor.
- TEKAVČIĆ, Pavao (Zagreb, 1931 – Zagreb, 2007) (1957–1980) 1957. asist., 1965. doc., 1970. izv. prof., 1973. red. prof.
- VUČETIĆ, Zorica (Zagreb, 1943 – Zagreb, 2008) (1971–1993) 1971. lektorica, 1979. asist., 1987. doc.
- ZAINA, Elisa (Rijeka, 1947) (1971–1986) 1971. lektorica, 1982. viša lektorica.
- ZANINOVIĆ, Marija (Šibenik, 1932 – Zagreb, 2016) (1958–1993) 1958. lektorica, 1974. viša lektorica.
- ZORIĆ, Mate (Šibenik, 1927 – Zagreb, 2016) (1954–1997) 1954. asist., 1961. doc., 1966. izv. prof., 1972. red. prof., 1997. prof. emeritus.

STRANI LEKTORI

- BERTOLOTTI, Giulia (Italija) (2015–2017).
- CRISMAN, Tatiana (Italija) (1980–1981).
- DI SALVIO, Matteo (Italija) (1998–2001).
- FRANCHI, Erio (Italija) (1950–1953).
- GRILLO, Alfredo (Italija) (1942).

IOVINELLI, Alessandro (Italija) (1994–1997).
MAGLIOCCA, Maria Caterina (Italija) (2001–2004).
MIX, Paolo (Italija) (1938–1941).
MORPURGO, Vito (Italija) (1963–1978).
ORLANDI, Roberto (Italija) (1954–1960).
ORSINI, Rosalia (Italija) (2004–2006).
PEDRIALI, Pier Paolo (Italija) (1983–1988).
PONTI, Giovanni (Italija) (1940).
REVERBERI, Daniela (Italija) (2008–2015).
SENARDI, Fulvio (Italija) (1990–1994).
SPADONI, Domenico (Italija) (2004–2007).
STOLFI, Lanfranco (Italija) (1981–1982).
TONAZZI, Raffaella (Italija) (2006–2011).

